

К.В. Ковтуненко, Ю.В. Ковтуненко*Одеський національний політехнічний університет,
кафедра обліку, аналізу і аудиту,
*кафедра економіки підприємств

ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА: НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТА УЧАСТЬ ДЕРЖАВИ

© Ковтуненко К.В., Ковтуненко Ю.В., 2012

Визначено проблеми інноваційного розвитку України. Розглянуто зарубіжний досвід формування інноваційної інфраструктури та особливості його застосування в Україні. З'ясовано роль держави у процесі стимулювання інноваційних процесів.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційна інфраструктура, комерціалізація інновацій, наукові дослідження, державна підтримка інноваційних процесів.

INNOVATIVE INFRASTRUCTURE: DEVELOPMENT TRENDS AND ROLE OF THE STATE

© Kovtunenکو K.V., Kovtunenکو Y.V., 2012

In the article the problems of innovative development of Ukraine are determined. The foreign experience of innovation infrastructure and especially its use in Ukraine is analyzed. The role of state in stimulating innovation processes is clarified.

Key words: innovation development, innovation infrastructure, commercialization of innovation, research, government support of innovation processes.

Постановка проблеми

У сучасних умовах інновації стають основним засобом збільшення прибутку суб'єктів господарювання за рахунок кращого задоволення ринкового попиту і зниження виробничих витрат, тобто можуть бути результатом конкурентної боротьби. Під інноваціями розуміють такі результати наукових досліджень і розробок, які здатні поліпшити технічні, економічні, споживчі характеристики наявної продукції, процесів, послуг або можуть стати основою створення нової. Такі досягнення науки стають джерелом нового (додаткового) прибутку та можуть втілитись у самостійному товарі і мати свою ринкову вартість. Інновації у поєднанні з професійним менеджментом у сучасній світовій економіці стають основою підвищення конкурентоспроможності продукції, способів або механізмів управління різними технологічними, економічними, соціальними процесами.

У промислово розвинених країнах світу, за різними оцінками, від 75 до 95 % приросту промислового виробництва забезпечується за рахунок використання інновацій. І навіть більше, поживленню виробництва в країнах, що пережили економічні кризи, сприяла, як правило, активізація інноваційних процесів. Аналіз різних сценаріїв виведення української економіки з важкої кризи, в якій вона перебуває вже небезпечно тривалий час, показує, що і для України єдина дорога гідного розвитку – переведення економіки на інноваційний режим. Жоден інший – ні сировинний, ні запозичення західних технологій – не забезпечує істотного (у 3–4 рази) зростання ВВП (валового внутрішнього продукту) за 10–15 років, а, отже, й істотного підвищення рівня і якості життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження інноваційної проблематики в сучасних умовах дуже актуальні та інтенсивно проводяться в Україні, що відображено в працях вітчизняних науковців: О. Амоши, Г. Андрощука, Ю. Ба-

жала, А. Бутенка, А. Гальчинського, Н. Гамана, В. Гейца, Б. Гриньова, Н. Данька, І. Макаренка, Б. Малицького, А. Поповіча, В. Семиноженка, Л. Федулової, А. ухна, А. Яковлева та інших [5, 6].

Постановка цілей

Для інноваційного режиму розвитку економіки у нас є необхідні передумови, а саме: сильна наука, розвинені виробничо-технічні потужності й хороша освітня система.

Однак ефективно розпорядитися цими можливостями в повному обсязі через певні причини неможливо. За даними статистики України, кількість виданих патентів перевищує кількість тих, що справді діють. Подібна ситуація склалася з кількістю договорів про торгівлю ліцензіями і відступлення прав на патенти [3, 4]. Це свідчить про українське практичне використання наукових результатів. Причиною цього є не тільки консерватизм керівників виробництв, невміння учених і винахідників розпорядитися своїми досягненнями, але й умови економічного і правового середовища, в якому вони діють. Цілком очевидно, що інноваційний клімат в Україні не сприяє оновленню виробництва, використанню новітніх досягнень науки і техніки в реальному секторі економіки.

Без сильної державної політики у сфері інноваційної діяльності добитися корінного перелому в підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних виробництв неможливо, тому створення сприятливих умов для розвитку інноваційних процесів є першочерговим завданням органів державної влади.

Виклад основного матеріалу

Сильна державна інноваційна політика в індустріально розвинених країнах (США, Німеччина, Японія тощо), що добилися вражаючих економічних результатів, забезпечує стійкий розвиток економіки. Високу мотивацію до швидкого використання результатів наукових досліджень і розробок для всіх учасників інноваційного процесу – учених і розробників, виробників та інвесторів створюють: податкова і митна система, законодавче забезпечення добросовісної конкуренції, охорони і захисту прав на інтелектуальну власність.

У наш час найефективнішим способом просування результатів НДКР у практику, що підтверджує світовий досвід, є взаємовигідна комерційна взаємодія всіх учасників перетворення наукового результату на ринковий товар.

Такий спосіб отримав назву “комерціалізація результатів наукових досліджень і розробок”. У ньому всі учасники інноваційного процесу: учені та розробники, виробники, інвестори економічно зацікавлені, тобто мають високу мотивацію до швидкого досягнення комерційного успіху від використання інновацій [7].

Забезпечення ефективного перебігу процесів комерціалізації технологій потребує цілеспрямованих і системних дій як з боку органів державної влади (законодавчої і виконавчої), так і з боку приватного сектору. Як вже наголошувалося, потрібний сприятливий економічний і правовий клімат, тобто нові закони і механізми їх реалізації. Для забезпечення широкомасштабної реалізації інноваційних процесів необхідна розвинена інноваційна інфраструктура. Нарешті, потрібні професійно підготовлені фахівці з інноваційної діяльності, передовсім – менеджери в області технологічного трансферу. У сучасній економіці в умовах загострення і глобалізації конкуренції саме успіхи в освоєнні механізмів комерціалізації технологій забезпечують помітне підвищення добробуту населення інноваційно активних країн. Яскравий приклад – США, що добились, завдяки державній політиці, лідерства в комерціалізації технологій. Зауважимо, що процес комерціалізації результатів НДКР принципово відрізняється від системи впровадження наукових розробок, що діяла в радянські часи, у виробництво, що вимагала від учених доведення кожного дослідження до практичного використання. В результаті витрачалися величезні засоби і зусилля на створення зразків техніки і технологій, які не знаходили споживача і не використовувалися в масовому виробництві. Легкість здобуття бюджетних коштів на НДКР створювала сприятливі умови для проведення досліджень і розробок, що не мають практичної цінності [2].

У ринковій економіці в умовах високої конкуренції лише 6–8 відсотків наукових досліджень перетворюються на новий продукт або процес. З цього випливає, що економічно доцільно при проведенні досліджень і розробок припиняти або профілювати ті з них, які не мають або втратили

комерційний потенціал. Для цього необхідно мати методику, яка дозволяє оцінювати комерціалізованість розробок, що перебувають на різних стадіях інноваційного процесу.

Необхідність постійної оцінки у міру просування в інноваційному циклі комерціалізованості результатів НДКР диктується і економічними чинниками. Бо у міру переходу від фундаментальних досліджень до дослідно-конструкторських і до освоєння виробництва нової продукції на кожній стадії інноваційного циклу витрати збільшуються приблизно в 10 разів. Тому припинення безперспективних досліджень економить значні фінансові кошти.

Як вже наголошувалося, для переведення економіки на інноваційний шлях розвитку необхідно створити розгалужену інноваційну інфраструктуру. Під інноваційною інфраструктурою розуміють весь необхідний спектр державних і приватних структур, що забезпечує розвиток і підтримку всіх стадій інноваційного процесу. До них належать: виробничо-технологічні структури (технопарки, інноваційно-технологічні центри і бізнес-інкубатори), об'єкти інформаційної системи (аналітичні, статистичні центри, інформаційні бази і мережі), організації з підготовки і перепідготовки кадрів з технологічного менеджменту, фінансові структури (фонди бюджетні, позабюджетні, венчурні, страхові), система експертизи (центри, здатні готувати експертні висновки для виробників, інвесторів, страхових служб тощо), об'єкти патентування, ліцензування і консалтингу і, нарешті, розвинена система сертифікації, стандартизації і акредитації.

Всі об'єкти інноваційної інфраструктури повинні погоджено працювати, не створюючи вузьких місць і перешкод у всьому циклі інноваційного процесу: від проведення наукових досліджень і розробок до створення, освоєння виробництва і виведення на ринок нової наукоємної продукції. Процес створення інноваційної інфраструктури є тривалим. У таких країнах, як США, Німеччина, Японія, він продовжувався 10–15 років [1].

Багато елементів інноваційної інфраструктури вже є. Вони були створені ще в радянський час. І обслуговували вони іншу (планову) економіку. Тому нині потрібно їх переорієнтувати на роботу в ринкових умовах. Це також непросте завдання.

Немало елементів інфраструктури колись у нас були відсутні і їх необхідно створювати: інноваційно-технологічні центри, технопарки, бізнес-інкубатори, об'єкти фінансової і товаропрвідної мереж. На це потрібний час, засоби. Цей процес в Україні активно розвивається. Але масштаби цих процесів все ще не відповідають потребам країни, а це означає, що не можуть помітно впливати на економіку в цілому. Суть державної інноваційної політики полягає в тому, щоб активізувати інноваційні процеси у всіх сферах економіки на всій території країни.

Перехід на інноваційний розвиток вимагає сприйнятливості всього суспільства до інновацій і наявності достатньої кількості кадрів, здатних управляти інноваційним процесом і здійснювати реалізацію інновацій. Такий розвиток неможливий без масової появи нової категорії фахівців – менеджерів з комерціалізації результатів НДКР. Ці фахівці повинні професійно володіти діловими принципами комерціалізації технологій, основами маркетингу, теорією і практикою правової охорони і використання інтелектуальної власності, уміти управляти інноваційними і високотехнологічними проектами. Зрештою, успіх проекту визначається рівнем менеджменту, і інвесторів приваблює не краса й унікальність проекту, а кваліфікація людей, яким вони довіряють управління вкладеними засобами.

Безумовно, самі учені й розробники також повинні отримати необхідні навички інноваційної діяльності, передовсім з питань охорони, захисту, оцінки і використання інтелектуальної власності, розуміти механізми формування і реалізації інноваційних проектів, уміти оцінювати комерціалізованість наукових результатів, володіти основами патентного права.

Висновки

Забезпечення розвитку вітчизняної інноваційної системи вимагає дослідження та використання світового досвіду, але необхідно враховувати особливості стану української інноваційної інфраструктури. Повноцінна інноваційна інфраструктура здатна забезпечити інноваційний розвиток держави. Отже, саме держава має стати основним замовником та виконавцем формування головних стратегічно важливих об'єктів інноваційної інфраструктури та залучати інші не державні структури, що здатні забезпечити якість інноваційної діяльності.

Перспективи подальших досліджень

Практичні рекомендації щодо удосконалення інноваційної інфраструктури на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки будуть відображені у подальших дослідженнях.

1. Нежиборець В. Інноваційна інфраструктура: проблеми, перспективи, рішення [Електронний ресурс] <http://www.ndiiv.org.ua/ua/library/view-innovatsiy-na-infrastruktura-problemy-perspektyvy-rishennja.html>.
2. Инновационный менеджмент: концепции, многоуровневые стратегии и механизмы инновационного развития : учеб. пособие / под ред. В. М. Аньшина, А. А. Дагаева. – М.: Дело, 2006. – 584 с.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні / Держ. ком. статистики України. – К.: Консультант, 2009. – 365 с.
4. Статистичний щорічник України за 2010 р. / Держ. ком. Статистики України. – К.: Консультант, 2010. – 560 с.
5. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геець, А. К. Кнах, В. П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 326 с.
6. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / за ред. Л. Федулової. – К.: Основа, 2005. – 552 с.
7. Зинов В.Г. Интеллектуальные ресурсы. Интеллектуальная собственность. Интеллектуальный капитал. – М.: АНХ, Центр коммерциализации технологий, 2001. – 424 с.

УДК 330.341.1

А.І. Козлова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
кафедра міжнародної економіки

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНІ ПРІОРИТЕТИ

© Козлова А.І., 2012

Досліджено особливості формулювання інноваційної моделі розвитку України. Проаналізовано японський підхід до інноваційного процесу. Визначено наявний потенціал та ключові проблеми реалізації міжнародної інноваційної стратегії України.

Ключові слова: інноваційна модель розвитку, інноваційний процес, експортний потенціал, науково-технічний прогрес, інтенсифікація інноваційної моделі, інноваційна діяльність.

INNOVATION DEVELOPMENT MODEL OF UKRAINE ECONOMY INTERNATIONAL PRIORITIES

© Kozlova A.I., 2012

The features of the formulation of an innovative model of development of Ukraine are investigated. The Japanese approach to the innovation process is analyzed. Current potential and key issues of innovation policy in Ukraine are determined.

Key words: an innovative model of development, innovation process, export potential, scientific and technical progress, intensification of innovation model, innovation.

Постановка проблеми

Актуальність інноваційної моделі розвитку економіки країн визначається стрімким зростанням впливу інформаційної забезпеченості інноваційної діяльності, науково-технічним прогресом та розвитком інноваційного ринкового середовища. Так, саме завдяки радикальним нововведенням, що мають високий потенціал ринкового проникнення, підприємці отримують додатковий прибуток,